

Det stora spelet

Det stora spelet

historiskt drama i fem akter

av Christian Lanciai (2000)

Personerna:

Furir Feodosov
Överste Grombtjevskij
en ordonnans
en gurkhasoldat
Francis Younghusband
Petrovskij, rysk konsul i Kashgar
Sven Hedin
en tjänare
George Nathaniel Curzon
Cecil Rhodes
Sir Thomas
John Claude White
Kung Chogyal av Sikkim
Drottning Gyälmo av Sikkim
Greve Lamsdorff
Tsar Nikolaj II av Ryssland
Agvan Dorjjeff, mongolisk munk
Lord Kitchener
General Depon Lhading
Shatra Paljor Dorje
Dalai Lama XIII
Soldat Jack
Soldat Brown
Anne Taylor
Brigadgeneral James MacDonald
Yu-Tai, amban från Kina
Mrs Helen Younghusband, överstens hustru
Eileen Younghusband, deras dotter
Sir Charles Bell

tibetanska munkar och lamor, brittiska soldater, tjänare och uppvaktning

Handlingen äger rum i Himalaya runt förra sekelskiftet
med även en scen i Rhodesia och en i Sankt Petersburg.

Copyright © Christian Lanciai 2000

Det stora spelet

Akt I scen 1. Utanför ett tält.

en kurir (in skyndsamt) Herr överste! Herr överste! (*stannar utanför tältet*)

Grombtjevskij (innanför, vresig och nymornad) Vem är det?

kuriren Furir Feodosov!

Grombtjevskij Ja, kom in då, furir Feodosov, och stå inte där utanför och yla!

(*Tältet öppnas när furiren kliver in. Det är en praktfull rysk överstes praktfulla officerstält med stor dominerande taffel.*)

kuriren Herr överste, engelsmännen är i faggorna! (*överräcker en rapport*)

Grombtjevskij Det är ingen nyhet, min vän. De är alltid i faggorna. (*genomögnar rapporten*)

kuriren Men nu är de helt nära! Och de har klart fientliga avsikter!

Grombtjevskij Det har de alltid, min vän. Inte heller det är någonting nytt. Vem leder dem?

kuriren En kapten i brittiska armén.

Grombtjevskij Bara en kapten? Han har ingen rang. Och hur många män?

kuriren En gurkhaeskort på en handfull män.

Grombtjevskij Då kommer de som gentlemän. Då har vi ingenting att frukta. De kommer bara för att palavra. Då måste vi bjuda hit dem.

en ordonnans (utanför scenen) Herr överste!

Grombtjevskij (vresigt) Vad är det nu då?

ordonnansen (inträder) Herr överste!

Grombtjevskij Ja, det har du redan sagt! Till saken!

ordonnansen En grupp engelsmän är på väg hit och anhåller om företräde.

Grombtjevskij Parlamentariker?

ordonnansen Förmodligen.

Grombtjevskij En engelsk överste med en flock gurkor?

ordonnansen Precis.

Grombtjevskij Låt dem komma. De är väntade. (*klappar i händerna*) Furir, duka festtaffeln! Vi ska smörja de engelska djävlarne ordentligt!

(*Ordonnansen försvinner, furiren organiserar tjänare att duka bordet. En stor soppterrin kommer in och massor av vodka.*)

Det här är ögonblicket jag har väntat på i hela mitt liv! Äntligen får jag möta en engelsk officer öga mot öga! Det här är ett moment som ingen av oss någonsin skall glömma! Vi kommer att skriva ett nytt blad i historien!

(*till tjänarna*) Vad är det där för dumheter? Bara soppa? Var är stuvningen? Var är steken?

en tjänare Kommer!

Grombtjevskij Ja, låt engelsmannen komma. Vi ska nog se vem som bryter armbåge bäst här i hjärtat av Centralasien!

en gurkhasoldat (inträder, gör honnör) Herr kapten Grombtjevskij?

Grombtjevskij Den samme.

gurkhan Kapten Younghusband i Hennes Majestäts tjänst anhåller om företräde.

Grombtjevskij Han är välkommen.

gurkhan (gör honnör, försvinner. Genast gör Younghusband med sin gurkhaeskort entré.)

Younghusband Herr överste, en ära att äntligen få träffa er personligen!

Grombtjevskij Herr kapten, min totala gästfrihet står till ert fulla förfogande.

Younghusband Vilken tur att vi båda åtminstone talar franska! Då slipper vi besvära oss med tolkar.

Grombtjevskij Jag hoppas till fullo få kunna tillfredsställa alla era önskemål, herr kapten. Får det lov att vara lite äkta borsjtj med mera?

Younghusband Vad var det ni sade?

Grombtjevskij Borsjtj.

Younghusband Vad är det?

Grombtjevskij Soppa.

Younghusband Tack, gärna. Mat kan alltid behövas.

Grombtjevskij Slå er ner. Bordet är dukat till er ära, som ni ser.

Younghusband Jag tackar. (*slår sig ner*) Får jag fråga, vad gör ni här egentligen, herr överste?

Grombtjevskij Jag tänkte just ställa samma fråga till er.

Younghusband Jag var först.

Grombtjevskij (*stolt*) Jag är här på uppdrag av Hans Kejslerliga Majestät tsar Alexander III.

Younghusband Och vari består detta uppdrag?

Grombtjevskij Nej, nu får ni svara på min fråga.

Younghusband Jag är här för att besöka er.

Grombtjevskij Jag tänkte nästan det. Lite vodka?

Younghusband Tack, jag dricker inte under tjänstgöring.

Grombtjevskij Men det gör jag, och om ni inte gör mig sällskap förolämpar ni mig! Här bjuder jag er på middag, och ni vill inte dricka med mig! Vad är det för ett sätt? (*argt, till en tjänare*) Sätt fart på stuvningen!

Younghusband Allt för att behaga er, herr överste. (*sträcker fram sitt glas*)

Grombtjevskij Så ska det låta. Nu börjar jag nästan tro på er. (*fyller glaset till brädden*) Och hur skulle ni bemöta mig?

Younghusband Artigt men bestämt och insistera på att få veta era avsikter.

Grombtjevskij Med vilken rätt?

Younghusband Ni befinner er på brittiskt område, herr överste.

Grombtjevskij Hunza tillhör emiren av Hunza.

Younghusband Som är allierad med England.

Grombtjevskij Det kan ingen diskutera.

Younghusband Har han inbjudit er hit?

Grombtjevskij (*stolt*) Nej, jag är sänd av tsaren.

Younghusband Är ni medveten om att ni befinner er söder om Karakorampasset?

Grombtjevskij Ja, visst är jag det. Annars hade jag ju aldrig fått träffa er.

Younghusband Så ni är här bara på artighetsvisit?

Grombtjevskij Det kan man säga. Mitt egentliga läger ligger ju långt inne i Turkestan utom räckhåll för er.

Younghusband Och vad gör ni i Turkestan?

Grombtjevskij Bevakar våra intressen.

Younghusband Ingår det i era intressen att överfalla och plundra karavanerna från Yarkand till Leh?

Grombtjevskij Det vet jag ingenting om.

Younghusband Det visste jag nästan.

Grombtjevskij Varför frågade ni då? Mera vodka?

Younghusband Helst inte.

Grombtjevskij Jag propsar. Ni måste. Min stuvning kräver mycket vodka.

Younghusband Som ni vill. (*Grombtjevskij fyller på.*)

Grombtjevskij Jag börjar få ett allt fördelaktigare intryck av er. Jag börjar nästan tycka om er. Ni dricker ju som en ryss men utan att bli full.

Younghusband Det är meningen.

Grombtjevskij Skål, min bror! (*tömmer sitt glas*)
 Younghusband *Mud in your eye.* (*tömmer sitt*)
 Grombtjevskij Vad betyder det?
 Younghusband Ett engelskt uttryck. 'Skit i ögat på dig', ungefär.
 Grombtjevskij Skit i ögat på dig! Underbart! Skit i ögat på dig, bror! (*fyller sitt glas igen och tömmer det*)
 Younghusband Dito. (*tömmer sitt*)
 Grombtjevskij Vi ska nog komma överens. Vi ska nog kunna göra affärer med varandra. Om tsaren skickar mig hit så måste jag ju bege mig hit, eller hur? - även fast jag inte har ett jävla dugg här att göra.
 Younghusband Jag menar det.
 Grombtjevskij Har du kommit hit för att jaga iväg mig?
 Younghusband Inte alls. Bara för att få veta era avsikter.
 Grombtjevskij Jag har inga avsikter. Jag bara bevakar tsarens intressen.
 Younghusband Ja. Räderna mot våra karavaner.
 Grombtjevskij Jag är oskyldig. Det är inhemska stråtrövare.
 Younghusband På vems uppdrag?
 Grombtjevskij Sina egna.
 Younghusband Men de är ytterst väl organiserade och väl planerade, som om det låg en militär hjärna bakom.
 Grombtjevskij Jag föreslår en uppgörelse.
 Younghusband Jag lyssnar med intresse.
 Grombtjevskij Jag ger er uppgifter om varifrån räderna kommer, och ni ger mig uppgifter om hur jag bäst kan ta mig ner till Leh härifrån.
 Younghusband Men det måste ni väl veta?
 Grombtjevskij Jag vet hur man tar sig ner i Nubradalen, men var tar man sig sedan över bergen? Ni är ju geografisk expert på området, om jag känner ert rykte rätt.
 Younghusband Om ni verkligen kan få slut på räderna skall jag ge er den uppgiften.
 Grombtjevskij Mitt hedersord! (*fattar hjärtligt Younghusbands hand*) Oss officerer emellan! Vi sviker aldrig vårt ord! Drick mera vodka!
 Younghusband (*imponerad*) Jag tror verkligen ni menar allvar. Och ni kan verkligen få slut på räderna?
 Grombtjevskij Självklart! Från och med i morgon!
 Younghusband Jag tror er. (*till sin närmaste gurkha*) Den böveln ligger alltså verkligen bakom räderna.
 gurkhan Men han har ångrat sig nu.
 Younghusband Alltså är det förlåtet, tills det händer igen. (*till Grombtjevskij*) Det är enklare än ni tror att ta sig upp från Nubra.
 Grombtjevskij Det tror jag säkert, om man bara kan vägen.
 Younghusband Det finns en genväg från Shahid-Ula till Polu.
 Grombtjevskij (*förvånad*) Gör det?
 Younghusband Om det gör.
 Grombtjevskij Och ni försöker inte lura mig eller föra mig på villospår?
 Younghusband Jag kan ge er mina egna vägvisare.
 Grombtjevskij Ladakhier? Kashmirer? Turkestaner?
 Younghusband Bättre upp. Kirgiser.
 Grombtjevskij Topp! (*slår i handen på Younghusband*) Då köper jag det!
 Younghusband Ni kommer över bergen genast.
 Grombtjevskij Det kallar jag en officer och gentleman!
 Younghusband Jag är ganska nöjd med vår palaver, överste Grombtjevskij.

Grombtjevskij Jag också! Jag har hittat en polare! Mera sprit?
 Younghusband Nej tack, men stuvningen var utsökt. Det är nog dags för mig att dra mig tillbaka till mitt läger.
 Grombtjevskij Ni är välkommen när som helst, kamrat! Det finns alltid mera vodka att dricka tillsammans med riktiga ryssar!
 Younghusband Ja, det tror jag nog. *(reser sig)* Ett stort nöje, herr överste! *(räcker fram handen. Grombtjevskij skakar den hjärtligt.)*
 Grombtjevskij Ömsesidigt! Ömsesidigt! *(faller sedan ner i stolen igen och för genast åter glaset till munnen. Tältet stängs, och Younghusband blir ensam med gurkhorna.)*
 Younghusband Saken är klar. Läget är under kontroll.
 gurkhan Kommer era kirgiser verkligen att föra honom till Leh?
 Younghusband Det finns inga genvägar över de bergen. Kirgiserna kommer att leda honom åt helvete, och så är han ute ur spelet. Hans råder kommer att upphöra, och så har vi bara emiren av Hunza att ta itu med. Saken är klar. Men säg det inte till någon.
 gurkhan Vad då?
 Younghusband Om kirgiserna. Det är viktigt att vår ryske överste får göra den erfarenheten själv.
 gurkhan Ni sätter honom på kryckor för resten av livet.
 Younghusband Nej, min vän, han kommer att göra det alldeles själv och det entusiastiskt. *(tar gurkhan om axeln, och de går ut.)*

Scen 2. Kashgar. Ryska ambassadens trädgård.
 Konsul Petrovskij och Sven Hedin.

Petrovskij Jag har bjudit den där löjliga engelsmannen hit.
 Hedin Vad har ni för tricks på gång den här gången?
 Petrovskij Alla möjliga. Vi befinner oss i kallt krig med England. Trampar de oss på tårna är det inte mer än rimligt att vi trampar tillbaka.
 Hedin Men inga slag under bältet, hoppas jag?
 Petrovskij Slår de oss under bältet är det inte mer än rimligt att vi slår tillbaka under bältet.
 Hedin Jag förstår er fullkomligt. Engelsmännen är förmätna och tror att de äger hela världen. Alla medel är tillåtna när det gäller att förödmjuka dem. Jag har aldrig blivit så illa behandlad som i London.
 Petrovskij Det gläder mig att ni står på vår sida. Vi har många gäss oplockade med engelsmännen. Jag kan i förtroende avslöja en liten rolig hemlighet. Vi snappar upp all engelsk post från Kashgar till Indien.
 Hedin Är de medvetna om det?
 Petrovskij Det är det som är det roliga. De har ingen aning.
 Hedin Rätt åt dem!
 Petrovskij Skål, broder! *(höjer sitt glas. Hedin recipocerar. I det samma gör Younghusband entré.)*
 Younghusband Mina herrar, jag beklagar min försening men tackar samtidigt för er inbjudan. *(ser Hedin och blir förvånad)*
 Petrovskij Ni känner visst den store geografen Sven Hedin sedan tidigare?
 Younghusband *(avmätt)* Ja, vi har träffats. Jag trodde ni var på väg söderut, Mister Hedin.
 Hedin Jag blev fördröjd en dag eller två.
 Petrovskij Men slå er ner, kapten Younghusband. Känn er som hemma. Vi har både vodka och konjak och rött vin.

Younghusband (slår sig ner) Er rika gästfrihet har alltid förvånat mig. Ni tycks ha outtömliga möjligheter att fixa till läckrare soppor och stuvningar än vad man någonsin kan få i Indien. Var får ni alla era grönsaker ifrån, här i den stad i världen som ligger längst bort från alla kuster?

Petrovskij Bekymra er inte, min käre kapten. Det är våra problem. Men jag har inbjudit en gäst till här idag, som råkade ha vägarna förbi.

Younghusband Vem då?

Petrovskij En annan stor oförbätterlig resenär, precis som ni själva. (*man hör haltande kryckor*) Här kommer han. (*reser sig. Grombtjevskij gör entré på kryckor.*)

Younghusband (häpen, reser sig) Överste Grombtjevskij!

Grombtjevskij Vi möts igen, min käre kapten.

Hedin Vad i all världen har ni råkat ut för?

Petrovskij Han försökte forcera Hindukush men tog fel väg och fastnade i bergen bland idel laviner och jordskred.

Hedin Ni borde ha vetat bättre, herr överste. I Himalaya är det förbjudet att begå misstag. Fråga översten här.

Grombtjevskij (fixerar Younghusband) Jag hade pålitliga vägvisare till mitt förfogande från Kirgisien.

Hedin Tydligt var de inte så pålitliga. Nu har ni lärt er det. Gör inte om det.

Grombtjevskij (fortfarande med blicken på Younghusband) Tack för varningen.

Petrovskij Men slå er ner, mina herrar. Ni ska ju inte duellera.

Younghusband Ni tycks i alla fall ha överlevt strapatserna.

Grombtjevskij Det var inte meningen.

Petrovskij Men berätta nu om era närmaste projekt., professor Hedin. De är synnerligen intressanta.

Hedin Jag har till stor del inspirerats av er, kapten Younghusband. Hur i all världen lyckades ni forcera Gobiöknen hela vägen från Manchuriet till Lahore?

Younghusband Uthållighet.

Hedin Jag beundrar er och ämnar göra samma sak men enbart i vetenskapligt syfte.

Younghusband Det är ett omöjligt område att kartlägga, ty det rör på sig hela tiden. Liksom i Tibet måste man på grund av de vandrande öknarna hela tiden flytta på städer och byar. Även floderna ändrar sina omlopp.

Hedin Det är just det som intresserar mig. Jag ämnar kartlägga allt.

Younghusband (lägger en hand på den medtagne Grombtjevskijs arm) Jag hoppas, min värde överste, att ni inte for alltför illa i bergen?

Grombtjevskij (tömmer ett glas) Ingen fara. Jag har ju alltid min vodka.

Petrovskij Vi ryssar klarar oss alltid, för vi har alltid flaskan med oss.

Younghusband Är det bara därför?

Petrovskij Nej, men det hjälper.

Grombtjevskij (till Hedin) Medan ni svenskar är alldeles för nyktra och stela och kalla. Ni klarar er aldrig i längden.

Hedin Tvärtom. Det är därför vi klarar oss bättre än ni.

Grombtjevskij (varnande) Glöm inte Poltava!

Petrovskij Mina herrar, börja inte bråka nu.

Younghusband (reser sig) Jag måste bege mig vidare. Tack för er gästfrihet, konsul Petrovskij.

Petrovskij Ni är alltid välkommen. (*vill pussas och kramas, men Younghusband sträcker bara fram handen nästan som skydd. Petrovskij har inget val än att fatta den och nöja sig med det.*)

Younghusband Överste Grombtjevskij. (*sträcker fram handen*)

Grombtjevskij Förlåt att jag sitter ner, men ni vet ju vad jag varit med om.
Younghusband (till Hedin, utan att sträcka fram handen) Lycka till med era expeditioner, Mister Hedin.
Hedin Tack detsamma, kapten. (*Younghusband går.*)
Petrovskij (till Hedin) Han tycker inte om er.
Hedin Nej, han är ju engelsman.
Grombtjevskij Den dagen engelsmännen börjar pussas och kramas, den dagen är det slut på det brittiska imperiet.
Petrovskij Men vårt tar nog slut före det. Skål, mina herrar! (*De dricker förnöjsamt och hjärtligt med varandra, men Sven Hedin mera stelt och avmätt.*)

Scen 3. Mastuj i Chitral.

Younghusband Vad gör man här i världen bortom ingenstans? Min själ är tom, och jag har ingenting att leva för. Jag borde dra mig tyst tillbaka utan att berätta det för någon och i fred och ensamhet blott ägna mig åt filosofiskt grubbel. Min karriär har kommit av sig, och min käresta har slagit upp förlovningen. Så det är bara att egentligen dra något gammalt över sig.
en tjänare Kapten! En ensam resenär på väg hit!
Younghusband Vem är det?
tjänaren Ingen vet.
Younghusband Vem kommer väl till Mastuj utom för min skull? Är det en engelsman?
tjänaren Det kan det bara vara. Han verkar trött.
Younghusband Då måste vi ta hand om honom. Larma köket!
tjänaren Nu kommer han till porten.
Younghusband Jag fruktar någon avgörande livsövertäckning.
(Curzon stapplar in, helt slutkörd, dammig och eländig.)
George Nathaniel Curzon!
Curzon Öl! Annars dör jag!
Younghusband Ge honom öl, för Guds skull!
Curzon Blanda inte in Gud i det här.
Younghusband Gud har med allt att göra.
Curzon Det kan man diskutera.
Younghusband Min Gud, du måste ha rest i veckor eller månader för att komma hit!
Curzon Jag har aldrig glömt dig, Francis. Vi två är idag de enda som utgör någon spets åt det brittiska imperiet. (*får sin öl*) Här är min frälsning.
Younghusband Jag har lagt av.
Curzon Med att dricka? Med din frälsning? Eller med imperiet?
Younghusband Min mor har dött strax efter min fästmöes uppslagning av förlovningen. Jag tror på ingenting längre och allra minst på imperiet.
Curzon Då kom jag verkligen i rätt ögonblick. Tråkmånsarna sitter vid makten nu, Francis, men de tråkar ihjäl hela världen. Gladstone börjar bli senil med sin erbarmliga skyggslappspolitik. Det måste bli en förändring, och då behövs du och jag, Francis.
Younghusband Är karriären det enda du kan tänka på?
Curzon Vad finns det annat att tänka på?
Younghusband Gud.
Curzon Kom inte med den gamla valsen! Den är uttjatad! Den leder ingenstans! Vi har ingenting annat att leva för än vår egen underbara fåfänga!
Younghusband Så därför tror du på imperiet.

Curzon Du och jag vet hur farliga ryssarna är. De kompromissar aldrig med sin politiska egoistiska aptit. De har aldrig gett upp ambitionen att nå ner till Indiska Oceanen.

Younghusband Jag vet. Men tsaren börjar bli gammal, och hans son är inkompetent.

Curzon Tsaren är bara deras galjonsfigur. Det är skeppet som seglar, och det stannar för ingenting, inte ens för Turkestan eller Tibet. Det har du ju själv sett.

Younghusband Du har rätt. Så vad begär du av mig?

Curzon Var redo. Ställ upp för de konservativa. Uttala dig offentligt. Ställ upp i pressen. Skriv om vad du vet om ryssarnas framryckningar i Turkestan och Tibet.

Younghusband De är farligare här på västfronten.

Curzon Skriv om det också! Kräv en bestämdare regering! Det är det minsta vi kan begära.

Younghusband I så fall måste jag komma hem till England.

Curzon Gör det. Vi väntar på dig.

Younghusband Jag hade nästan lagt av och tänkt dra mig tillbaka.

Curzon Vem har lyckats locka dig på sådana avvägar? Vem har förfört dig?

Younghusband (*visar en bok*) Leo Tolstoj.

Curzon Akta dig. Han är ryss. Han främjar bara ryssarnas intressen.

Younghusband Nej, han predikar kristendom och universell välvilja.

Curzon Han är greve och rysk officer. Innerst inne förblir han alltid en rysk imperialist. Han vill bara demoralisera omvärlden för att främja Rysslands egoistiska intressen.

Younghusband Du känner honom inte.

Curzon Inte du heller.

Younghusband Men han är god.

Curzon Men vi är bättre.

Younghusband Du är oförbätterlig som streber, Curzon.

Curzon Det ska du vara tacksam för. Annars hade du gått förlorad. Kom med till England nu, och låt oss sätta fart på politiken.

Younghusband (*besinnande*) Du är oemotståndlig.

Curzon Det är meningen. Om ändå fler än vi två kunde vara det skulle världen se betydligt bättre ut.

Younghusband Avsluta din öl, och låt oss gå till middagen.

Curzon Du tänker då på allt. (*dricker upp*)

Younghusband Det måste en brittisk officer alltid göra.
(*Han klappar Curzon på armen, och de går ut.*)

Akt II scen 1. Rhodesia.

Cecil Rhodes (*praktfull, pompös, i tungt möblerat rum*) Men min bäste Sir Thomas, så kan ni ju bara inte bära er åt!

Thomas Jag är oskyldig. Det är inte jag som har misslyckats.

Rhodes Vem är det då som har misslyckats? Drottning Victoria?

Thomas (*rycker på axlarna*) Alla utom vi och hon.

Rhodes (*slår näven i bordet*) Nej, Sir Thomas, vi är alla skyldiga, ty vi var alla med och planerade komplotten!

Thomas Vi har råd med ett misslyckande. Ni är ju i alla fall världens rikaste man, Sir Cecil.

Rhodes Nej, för böveln, Sir Thomas, vi har inte råd med det minsta lilla misslyckande! Ingenting får gå fel i vår perfekta planering! Men här har precis allting gått fel!

Thomas Det är inte vårt fel.

Rhodes Ni har fel, Sir Thomas, för hela världen är eniga om att fördöma oss och ge hela skulden åt det brittiska imperiet! (*en tjänare visar sig*) Ja, vad är det, din förbannade sopprot!

tjänaren Kapten Francis Younghusband är här.

Rhodes Den enda med rena händer i hela Afrika!

tjänaren Ska jag släppa in honom?

Rhodes Ja, vad annars, din förbannade sopprot! (*tjänaren försvinner*)

Thomas Vem är det?

Rhodes Den enda länk i hela konspirationen som inte har brustit. Han var vår viktigaste kommunikationslänk. Det var han som skulle förmedla budskapet att kuppen hade lyckats och att Transvaal övergått till Sydafrika. Nu fick han i stället den otacksamma uppgiften att i smyg avslöja för oss hur allting gått åt helvete.

Thomas Vad vill han?

Rhodes Ge oss mera dåligt samvete och dra sig ur, gissar jag.

(*Younghusband kommer in.*)

Younghusband (*mycket korrekt, bugar sig*) Mina herrar, Cecil Rhodes, Sir Thomas.

Rhodes Jag försäkrar er, Francis, att ni kommer igenom det här med rena kalsonger.

Younghusband Det kan jag bara göra om jag slipper förekomma offentligt i den här bedrövliga affären.

Rhodes Det är det ni gör. Ni kan återvända hem till England och ta det lugnt, och ingen kommer att ställa er några obehagliga frågor.

Thomas Jag försöker just förklara för Sir Cecil att egentligen är alla utan skuld

Rhodes Skitsnack! Håll käften! Vi är alla lika skyldiga!

Younghusband Men varför gick egentligen allting på tok?

Thomas Det är det alla undrar.

Rhodes Skitsnack! Allt gick på tok, för allt var bara drömmerier! Företaget var inte förankrat i verkligheten! Vi trodde engelsmännen i Johannesburg skulle göra uppror när Jamesonråden ägde rum, men det gjorde de inte, allra minst när Jameson och alla hans män åkte fast. Det visade sig att engelsmännen i Johannesburg ger blanka fan i om det är engelsmän eller boer som regerar dem. Det enda viktiga för dem är deras plånböcker. Om andra engelsmän bär sig dumt åt förblir de hellre under boerna. Det kallas pragmatism. Vi var inga pragmatiker.

Younghusband Ett bekymmersamt fiasko, Sir Cecil, som hela det brittiska imperiet får bära hundhuvudet för.

Rhodes Det är just det jag menar! Ett oförlåtligt, hejdunderande helvetesfiasko!

Younghusband Men det är inte det värsta.

Rhodes Vad är då det värsta, om jag får fråga?

Younghusband Det här är bara början. Konsekvenserna måste leda till krig mellan oss och boerna, ett krig, som måste stämplas som orättfärdigt av hela världen, ty president Kruger kan sedan inför hela världen peka på den brittiska aggressionens kriminalitet, då vi själva gett honom bevisen i hans hand.

Rhodes (*munlar*) Han har så förbannat rätt, den där hederspricken Younghusband!

Thomas Men samtidigt kan vi dock glädja oss åt Kitcheners framgångar i Khartoum. Han har äntligen hämnats general Gordon!

Rhodes Den skitstöveln! Lord Kitchener är en skam för sitt land! Menar du att meja ner sabelsvingande muslimer i tusenden med hjälp av pansarkulsprutor är hedervärt? Det är inte krig, gosse! Det är rena rama köttslakten! Sådana som Kitchener kommer att föra hela Storbritannien åt helvete! Jag vill aldrig mera se honom!

Younghusband Finns det några hedervärda krig? (*Rhodes och Thomas blir stumma.*)

Rhodes (efter en stund) Din fråga förvånar oss, gosse. Kan du som erfaren gammal yrkesmilitär, som kämpat mot ryssar och turkar hela livet, ställa en sådan fråga?

Younghusband Jag har redan ställt den.

Rhodes Då kanske du själv också kan besvara den.

Younghusband Nej, egentligen finns det inga rättfärdiga krig, ty ingen har någonsin vunnit mera på ett krig än vad han förlorat. Det enda som kan berättiga krig är om det är försvarskrig, som är det enda jag sysslat med i hela mitt liv, tills jag kom ner hit till Sydafrika och insyltades i Jamesonkuppen.

Thomas Försvarskrig? Mot vem? Bergsturkar? Turkmener? Afghaner? Menlösa hinduer?

Younghusband Nej, mot ryssar. Ryssland hotar hela Asien, och endast vi engelsmän kan försvara Asien emot dem.

Thomas Du menar våra brittiska kolonier.

Younghusband Genom att vi har mandat i Asien har vi möjlighet och rätt att försvara Asien mot Ryssland. Om vi inte fanns skulle troligen hela Turkestan, Tibet och själva Indien översvämmas av det glupande hungriga ryska imperiet.

Rhodes Han har rätt. Vi har gjort bort oss i Afrika, men vi behåller ändå Afrika. Men vi har inte gjort bort oss i Indien, och där har vi en ädel sak att försvara. Glöm Afrika, kapten Francis, och försvara Indien, dess integritet och dess kultur.

Younghusband Det ämnar jag göra.

Rhodes (går fram till honom och skakar hans hand) Ni är en hedersman, kapten. Ni har aldrig haft någon del i Jamesonkomplotten.

Younghusband Tack för det.

Rhodes Gå nu till era plikter. Ni är fri från oss.

(Younghusband bugar sig kort och går.)

Nå, var var vi nu?

Thomas Hela Jamesonaffären måste tvättas.

Rhodes Politiskt kanske vi kan tvätta vår hittills smutsigaste byk någorlunda ren, Sir Thomas, men aldrig historiskt.

Scen 2. Delhi.

Curzons installation som vicekung av Indien: pampigt till tusen. Curzon själv på en hög elfenbenstron med tronkupol och iförd hela det kejsrerliga Indiens regalia....

Curzon (reser sig) Vår ärorika drottning är död, men i stället har vi vår nya ärorika kung och kejsare av Indien Edward VII! Länge leve han! *(höjer sitt svärd. Manskör svarar:)*

alla Länge leve konungen!

Curzon Vårt ärorika imperium är utan gränser, och i hennes härliga majestät drottning Victorias namn lade vi under oss en fjärdedel av världen för att främja den, utveckla den och utbilda den i demokratisk riktning. Som Rudyard Kipling så riktigt har anmärkt, är vårt ansvar totalt. Den vite mannens börda är till för att han skall bära den, och det är hans ära att bära den. En dag kanske våra 300 miljoner indiska undersåtar har fått rätt utbildning för att själva kunna bära den i demokratisk ordning. Om den dagen kommer, så har vi lyckats med vår uppgift.

många röster Hör! Hör!

Curzon Kapten Francis Younghusband, stig fram. *(Denne stiger fram. Curzon sätter sig ner och är helt ledig och avslappnad, visar åt Younghusband att sätta sig bredvid honom.)* Sätt sig, kapten Younghusband. Jag har en uppgift åt er.

Younghusband (sätter sig bredvid honom) Jag är idel öra.

Curzon Äntligen har vi chansen, och vi är båda rätt man på rätt plats. Jag har den totala makten över Indien och kan göra med hela Asien som jag vill.

Younghusband Ursäkta mig, Sir, men England har aldrig och kommer aldrig att kunna kontrollera mer än högst halva Indien och ännu mindre länderna utanför.

Curzon Du är just den realist jag behöver vid min sida. Du menar alla maharadjorna, emirerna, de självständiga konungadömena, de franska, danska, portugisiska kolonierna, etcetera....

Younghusband Just det. Vi har bara alla de maharadjor i vår makt som själva bett om vårt beskydd för att slippa strida inbördes.

Curzon Just det. Men för att vi lyckas så bra med vår balanserande och beskyddande uppgift söker fler och fler maharadjor sin tillflykt till oss och sätter oss över sig. Det är helt i sin ordning. Det är inte det jag menar. Vad som hotar oss är den ryska aggressionen.

Younghusband Jag håller fullständigt med er, Sir.

Curzon Hur mycket har de egentligen lyckats infiltrera Turkestan och Tibet?

Younghusband Ingen vet, Sir. Men Turkestan är utom räckhåll för oss. Tibet är det inte.

Curzon Det är det jag menar. Just för att Turkestan kanske faller under ryssen måste vi hindra att även Tibet gör det.

Younghusband Jag delar fullständigt er uppfattning, Sir. Men hur skulle vi göra det?

Curzon Jag har hela London och Westminster och Whitehall över mig. Mina händer är bundna bakom min rygg. Jag kan bara göra som jag vill inom Indiens gränser. Men vi kunde alltid börja med Sikkim.

Younghusband Kungen där är svag och menlös och alltför snäll, liksom hela folket.

Curzon Därför borde Sikkim bli en enkel match för oss och första steget mot Tibet.

Younghusband Vad ger ni för order, Sir?

Curzon Francis, min gode vän, res till Darjeeling och rekognocera. Rapportera direkt till mig. Informera er om läget och undersök alla möjligheter. Vi måste börja med en trevare.

Younghusband Försiktighet lönar sig alltid, Sir.

Curzon Vi är du med varandra. Det har vi alltid varit, och det ska vi alltid förbli, liksom genom alla förflutna liv genom alla de tillkommande.

Younghusband Ni smickrar mig, Sir.

Curzon Nej, för en gångs skull är det jag som är realisten. Ni har lika fria händer som jag. *(reser sig)* Gör er plikt mot Edward VII liksom ni gjorde mot hennes härligaste majestät drottning Victoria, vår eviga kejsarinna av Indien.

Younghusband (reser sig, bugar sig korrekt) Det skall bli mig en ära, Sir.

Curzon Lediga!

(Younghusband marscherar ut till tonerna av en pompös viktoriansk marsch.)

Det är sådana hedersknyfflar som håller i gång imperiet. Annars vore vi alla bara tomma apkostymer. Det är vi ändå, men sådana som Younghusband får oss att inte tro det, att det verkligen är någon mening med vår tillvaro.... och det kanske det verkligen är, även om vi då alltid får veta det först alltför sent....

(slår sig ner på tronen igen, grubblande)

Scen 3. Hos Younghusband i Darjeeling.

Younghusband Jag måste säga att jag anser att ni har betydligt överskridit era befogenheter, officer White.

White Jag har bara försökt hålla ordning på landet, kapten.

Younghusband Nej, officer White, ni har omvandlat Sikkim till ert personliga feodalvälde.

White Jag har hållit ordning på landet, Sir.

Younghusband Kunde ni inte ha gjort det utan att förslava folket och förödmjuka kungafamiljen?

White Inte på mitt sätt, Sir.

Younghusband Dessutom har ni inplanterat en ansenlig nepalesisk befolkning i Sikkim, så att dessa hotar att undantränga sikkimeserna själva. Får jag fråga varför, officer White?

White Sikkimeserna ville inte arbeta. Alltså måste vi importera arbetskraft.

Younghusband På så sätt stjäls ni på lång sikt sikkimesernas land från sikkimeserna och ger ni det åt nepalesiska främlingar i stället. Är ni medveten om detta?

White Det var oundvikligt, Sir.

Younghusband Nej, det var inte oundvikligt. Men en viktigare fråga är: var det rätt?

White Kapten, ni är en yngre officer än jag och har ingen rätt att sätta er över mig i moraliska frågor.

Younghusband Det var allt, officer White.

White När beger ni er till Sikkim?

Younghusband Snarast möjligt.

White Det är jag tacksam för, Sir. (*går*)

Younghusband Dessa ständiga maktmissbrukare! De vet ju inte vad de gör. De sår en skörd av elände som andra än de själva får skörda, och därför menar de sig kunna två sina händer. Endast skördarna är skyldiga till skörden, eftersom de skördar den. Fel, era förbannade kortsynta idioter, fel!

(*en tjänare tittar försiktigt in*)

Ja, vad är det?

tjänaren Sir, kungen och drottningen av Sikkim är här på besök.

Younghusband På besök?

tjänaren Ja, Sir.

Younghusband Men det är ju fantastiskt! Då måste vi traktera dem! Säg genast till om galamiddag!

tjänaren Ja, Sir. (*öppnar dörren*) Deras majestät kungen och drottningen av Sikkim. (*dessa inträder, en liten man och en mera frappant tibetansk kvinna*)

Younghusband Vilken ära för oss! Välkomna!

drottningen (Gyalmo) Vi har förstått att man kan tala med er. Därför tyckte vi att vi borde träffas.

Younghusband Det är en stor ära för mig. Jag ber er stanna på middag.

Gyalmo (byter en blick med kungen) Det gör vi gärna.

Younghusband Jag förstår att ni har klagomål på officer White.

Gyalmo (byter en blick med kungen) Vi har inga klagomål.

Younghusband Dock vet jag att officer White har behandlat er illa.

kungen (Chogyal) Nej, det har han inte. Han har tagit landet ifrån mig, han har hindrat mig från att fly till Tibet, han har hållit mig inspärrad och isolerad, men han har inte gjort oss något ont.

Younghusband Men ni kan väl ändå inte se honom som en välgörare?

Gyalmo (byter en blick med Chogyal) Vi förstår inte våra engelska herrar. Därför tyckte vi det var nödvändigt att få träffa en av dem som man kunde prata med. Jag tror det är viktigt för er att ni börjar lära er förstå oss.

(*under tiden dukas middagen fram*)

Younghusband (fascinerad av henne, sätter sig) Ingenting är viktigare.

Gyalmo Då vill vi gärna veta: vad har ni för avsikter egentligen? Vill ni utplåna oss som nation?

Younghusband Absolut inte.

Gyalmo Varför gör ni det då?

(Younghusband kan inte klara hennes klara blick. Han sänker sin.)

Younghusband Av ren dumhet. Officer White har misskött sig, och jag ber om ursäkt för allt vad han har gjort.

Gyalmo Han har redan tagit vårt land ifrån oss och givit det åt nepaleserna. Kan ni ge det tillbaka?

Younghusband Vi kan inte evakuera alla nepaleserna.

Gyalmo Det är det jag menar. Skadan är skedd, och ni kan inte göra något åt saken. Och ni har ännu inte besvarat min fråga.

Younghusband Vilken?

Gyalmo Vad vill ni egentligen, jag menar på längre sikt?

Younghusband Se till att Tibet inte kommer under ryskt slaveri.

Gyalmo Är engelskt slaveri bättre?

Younghusband Det finns inget engelskt slaveri.

Gyalmo Vad har då officer White ägnat sig åt i Sikkim?

Younghusband *(behärskar med svårighet sin rörelse)* Mina kära gäster, middagen är serverad. Jag ber er att gå till bords med mig.

(De slår sig ner till bords.)

(bjuder åt Gyalmo på sin ena sida) Champagne? (Hon nickar. Han serverar.)

Min kära drottning, jag vet att ni är tibetanska, och jag vet att ni för vidare allt vad jag säger till era vänner i Tibets regering. Först av allt vill jag försäkra er om att vi aldrig kommer att röra Tibets autonomi.

Gyalmo Kan jag tro på det efter Sikkims öde?

Younghusband Sikkim har en särskild status, och jag beklagar vad som har hänt där utan den brittiska regeringens kännedom eller samverkan. Vad som har hänt i Sikkim skall aldrig hända i Tibet.

Gyalmo Och kan ni reparera vad som har hänt i Sikkim?

Younghusband Jag ska se vad jag kan göra.

Gyalmo Ni är en god man, kapten Younghusband. Jag tror att ni vill bara väl, men jag borde nog varna er för att våga beträda Tibets område.

Younghusband Vad vill ni varna mig för?

Gyalmo Ni kan börja förstå för mycket och mer än vad som är bra för er och ert brittiska imperium.

Younghusband Det låter spännande. Mera champagne?

Gyalmo En dag kommer ni att förstå vad jag menar, kapten.

Younghusband Jag hoppas det, min drottning. *(fyller på hennes glas.*

De dricker artigt varandra till och har trevligt tillsammans.)

Akt III scen 1. Ryska hovet.

Nikolaj II Vem är den här mystiske munken egentligen?

Lamsdorff En buddhistisk munk från vår del av Mongoliet. Han studerade som ung i Lhasa och var en tid lärare åt Dalai Lama, Tibets andlige härskare. Men det märkliga med honom är att han har kunnat resa både till Paris och London.

Nikolaj Det låter intressant. Då kan han vara rätt man för oss. Låt mig få tala med honom privat.

Lamsdorff Ja, ers kejsersliga höghet. (*drar sig tillbaka.*)

Nikolaj Jag har alltid fascinerats av Tibet. Denne munken Dorjjeff kan vara den rätta länken som kan förena Tibet med oss. Det är värt att pröva.

Dorjjeff (*kommer in, bugar sig*) Ers kejsersliga höghet.

Nikolaj Vad är ert ärende, Dorjjeff?

Dorjjeff Jag är orolig för mitt lands framtida öde, ers höghet, och jag tror endast Ryssland kan rädda henne.

Nikolaj Från vad?

Dorjjeff Från England och Kina.

Nikolaj Utgör då verkligen England och Kina hot mot Tibet, där det ligger högst upp i världen bakom dess ointagligaste fästning av världens högsta berg?

Dorjjeff Ingen är i längden skyddad mot ondskan.

Nikolaj Är då Kina och England onda makter?

Dorjjeff Alla makter är onda som använder våld.

Nikolaj Då är även Ryssland en ond makt.

Dorjjeff Ni har aldrig använt våld mot oss och kommer aldrig att göra det.

Nikolaj Inte England heller.

Dorjjeff England kommer att göra det.

Nikolaj Det tvivlar jag på. Och så länge de inte har gjort det har ni ingenting att anklaga dem för. Ej heller Kina har använt våld mot er. Av vad jag har förstått har ni levt lyckligt under Kina i två hundra år.

Dorjjeff Kina är en girig blodsugare som alltid övat våld mot oss genom att alltid förgifta Dalai Lama innan han blir gammal nog att regera.

Nikolaj Det är en fruktansvärd anklagelse.

Dorjjeff Om ni alla tre är onda makter är Kina den ondaste och ni den minst onda.

Nikolaj Och därför vill ni ha vårt beskydd?

Dorjjeff Ja. Det vore angeläget, då kanske bara ni kan rädda oss.

Nikolaj Jag tror er, käre munk, och respekterar er, ty ni menar allvar och vet vad ni säger. Men mina händer är bundna. Jag kan själv ingenting göra, och min utrikesminister skulle aldrig låta oss ta risken att utmana England genom att blanda oss i Tibets angelägenheter. Vi måste till och med hålla händerna fria från Öst-Turkestan och Mongoliet. Det enda jag kan ge er är mitt personliga moraliska stöd. Vi har ingenting i Tibet att göra, men ni kan alltid lita på tsaren personligen som en vän.

Dorjjeff (*bugar sig*) Det är jag mycket tacksam för. Det kanske räcker.

Nikolaj Vi måste vara mycket försiktiga. Om engelsmännen får för sig att vi nått någon överenskommelse kan de få panik och infalla i Tibet bara därför. Det måste vi för Tibets skull försöka undvika.

Dorjjeff Ni är en klok man, ers höghet.

Nikolaj Var ni det också, så skall allt gå väl och varken England, Kina eller Ryssland någonsin störa ert heliga Tibet.

Dorjjeff (*bugar sig*) Må era ord besannas.

Nikolaj Det hoppas jag också.

Dorjjeff (*bugar sig ut*) Må ni leva och regera länge, ers kejsersliga höghet.

Nikolaj (*ensam*) Stackars Tibet. Det har ingen chans mot sin grymma omvärld. Inte jag heller, för den delen. (*går*)

Scen 2. Simla.

Kitchener Vad händer, Curzon? Det måste vara något viktigt på gång.
Curzon Mina herrar, det drar ihop sig till storm över Asien om ni inte gör något åt saken.
Younghusband Vad har hänt?
Curzon Vi har fått säkra underrättelser om att Dorjjeff har varit i Sankt Petersburg och fått privat audiens med både tsaren och tsarevnan.
Kitchener Det var som fan!
Younghusband Vem är Dorjjeff?
Curzon Agvan Dorjjeff är mongol men rysk medborgare och skolad i Lhasa. Han står i omedelbar kontakt med Dalai Lama och nu även med tsaren. Lägg två och två tillsammans, mina herrar.
Younghusband Medan Tibet återsänder våra brev öppnade och vägrar ha någon som helst kommunikation med oss.
Curzon Precis.
Kitchener Det var som fan! En rysk-kinesisk konspiration mot England, alltså!
Curzon Kina har inget med saken att göra. Men vi vet inte vad som har sagts i Sankt Petersburg.
Kitchener Då måste vi för fan rycka in i Lhasa och tvinga den där laman att tala rent språk innan han börjar tala ryska!
Younghusband Min bäste lord Kitchener, ni vet inte vad ni talar om. Tibet är en ointaglig fästning på 4000 meters höjd och lika stor som halva Europa.
Kitchener Så ni vill då bara sitta stilla och rulla tummarna medan tsaren övertar Tibet och vi får ryssar vällande från bergen ner i Indien?
Curzon Ni förstår precis vad jag menar, lord Kitchener.
Kitchener Francis, det är bara du som kan göra det.
Younghusband Göra vad då?
Kitchener Sätta laman på pottan i Lhasa.
Younghusband Det blir rena Alexanderståget om det ska lyckas.
Kitchener Du kan väl ge honom obegränsade befogenheter, Curzon?
Curzon Vad behöver du, Francis?
Kitchener Äsch, ge honom bara en ordentlig bataljon, åtta Sikhkompanier, sex Gurkhakompanier, fältsjukhus, militärpolis, post- och telegrafpersonal, ingenjörer, vägbyggare, några hundratal bärare, några tusental hästar, ännu fler jakar och oxar, mulor åt hela armén och ett ordentligt artilleri med minst två tiopundarkanoner, så klarar han biffen.
Curzon Räcker det, Francis?
Younghusband Lord Kitchener har tänkt ut allt i förväg.
Kitchener Jag visste att vi måste dit förr eller senare. Ingen har varit i Lhasa före oss, Francis, inte ens Sven Hedin. Det blir du som får äran att plantera vår engelska fana i Lhasa.
Younghusband Inget våld om det inte blir nödvändigt. Vi måste komma till tals med dem. Det är allt.
Curzon Och omintetgöra eventuella ryska fördrag.
Younghusband Ja.
Kitchener Fixa dom, Francis, så att ryssarna aldrig vågar sig nära Indien igen.
Younghusband Jag ska göra mitt bästa.
Curzon Francis är den bästa vi har längs hela Himalaya. Han kan bara lyckas.
Kitchener Jag instämmer.

Younghusband I så fall, mina herrar, skall det bli min ära att få lyckas.
Curzon Saken är klar. Lhasa nästa! Du får din armé, Francis. (*fattar gratulerande hans hand.*)
Younghusband Och den skall komma helskinnad tillbaka.
Curzon Det tvivlar jag inte ett ögonblick på.
Kitchener Lycka till, hedersknyffel! (*slår honom kraftigt i ryggen*)
Younghusband Tack.
Curzon Det där skulle min rygg aldrig tåla.
Kitchener Du slipper marschera till Lhasa, Curzon. Andra gör det åt dig.
Curzon Det är jag enbart tacksam för.
Younghusband (reser sig) Mina herrar, jag måste genast börja vidta mina förberedelser, om ni ursäktar mig.
Curzon Överansträng dig bara inte.
Younghusband Det är bara det jag lever för att göra. (*går*)
Kitchener Rätt man på rätt plats.
Curzon Det är vi alla tre, Kitchener. Imperiet har tur som har oss. Annars skulle ryssarna ta över världen.

Scen 3. Lägret vid Khamba La.

Jack (vaknar, kommer ut ur sitt tält, gäspar, sträcker på sig, går till ett käril, skakar det, inspekterar det, häpnar.) Det var som fanken!
Brown (kommer ut ur tältet) Vad är det?
Jack Mina tänder!
Brown Vad är det med dina tänder? Du har ju inga tänder!
Jack (visar kärlet) De är här.
Brown Ja, visst är de där. Än sen då?
Jack Jag satte dem här i vatten i går.
Brown Men de är ju kvar. Vad har du då att klaga på?
Jack De sitter fast! De är bottenfrusna!
Brown (synar kärlet) Det var som fanken!
Jack Jag trodde vi krigade i Indien, inte i Sibirien.
Brown Det här är Tibet, gosse! Här kan vad som helst hända.
Jack Tydligen, men nu har jag inga tänder att bita i gräset med förrän den här isklumpen har smultit.
Brown Här finns ändå inget gräs att bita i. Här växer bara isblommor.
Anne Taylor (gör entré) Kan ni säga mig var jag kan finna kommissionär Francis Younghusband?
Brown (synar henne) Är ni hans fru?
Taylor Var lagom fräck, din osnutna tölp! Ser jag ut som hans fru kanske?
Brown Ni skulle passa precis.
Jack Tokfrans! Hans fru är ju på sanatorium i Darjeeling.
Brown Vilken tur! Jag var rädd att det här var hans fru.
Taylor Näsvisa grobianer! Visa mig genast till kommissionär Younghusband!
Jack Och vem får vi hälsa ifrån?
Taylor Miss Anne Taylor! Vem annars?
Jack Och vad gör ni här, om jag får fråga, mitt i Tibets sibiriska tundra mitt i januari?
Taylor Det var just det jag ville fråga er kommissionär om!
Brown Har ni något här att göra?

Taylor Om!

Brown Tänker ni sätta en ring i näsan på honom och dra honom med er ner tillbaka till hans olyckliga fru i Darjeeling?

Taylor (stolt) Jag är missionär, mina herrar!

Brown (till Jack) Hon är missionär.

Jack (tillbaka) Det skulle passa en kommissionär.

Brown Det tvivlar jag på. Här kommer han.

Younghusband (kommer in) Vad pågår här?

Taylor Är ni kommissionär Francis Younghusband?

Younghusband Ja, frun.

Taylor Jag är miss Anne Taylor, missionär i presbyterianska kyrkan.

Younghusband (backar) Jag har hört talas om er.

Taylor Jag ville gärna diskutera den tibetanska situationen med er.

Younghusband Jag är militär, inte predikant.

Jack (till Brown) Nu vet jag vem hon är. Det var hon som skulle omvända hela Lhasa till kristendomen.

Brown Lyckades hon?

Jack Nej, hon blev här vid gränsen.

Brown Vad skulle hon omvända dem med? Paraplyet?

Jack Nej, det hade hon glömt hemma.

Brown Inte konstigt att hon misslyckades.

Younghusband (irriterat) Gå till era göromål, gossar. Jag tar hand om vår gäst här.

Jack och Brown Ja, Sir. (De går.)

Younghusband Så. Vad kan jag göra för er?

Taylor Teosofin är mycket i ropet just nu. Har ni läst den här boken av Annie Besant?

Younghusband Den där yrmössan som vill skilja Indien från imperiet och predikar kvinnlig emancipation och rösträtt och gör karriär som anarkist och kommunist? Nej, det har jag verkligen inte gjort.

Taylor Då borde ni verkligen ta och göra det.

Younghusband Jag har inte tid med sådant nonsens, madame.

Taylor Ni glömmer er, Sir. Jag är en kvinna.

Younghusband Det skiter jag fullständigt i. Vem ni än är har ni ingenting här att göra, för det här är en militär expedition, och där har kvinnor absolut ingenting att göra.

Taylor Där har ni fullständigt fel!

Younghusband Det har jag så fan heller! (vrålar) MacDonald!

1 (återinträder) Han är upptagen med fästningsverken, Sir.

Younghusband Det är det jag ser! Det var ju just det han inte skulle göra! Vi är här för att parlamentera, inte för att inta fästningar!

Jack Här är han.

MacDonald (en brutal stollig militär) Sir, fästningen är intagen och befäst.

Younghusband Din stolle, vill du ruinera hela expeditionen? Inga krigiska handlingar, har jag ju sagt!

MacDonald Vi kan inte bara gå förbi en utmärkt fästning utan att befästa den på vägen.

Younghusband Överste MacDonald, försök få det in i er hönshjärna någon gång, att det här inte är något världserövringsföretag typ Alexander den Store utan bara ett försök att fredligt komma till tals med tibetanerna!

Taylor Tibetanerna talar inte engelska. Det är lönlöst.

Younghusband (ryter till henne) Håll er utanför det här!

Jack (till Brown, som kommit in igen) Nu skulle hon ha haft sitt paraply.

Brown Då hade Sir Francis fått se på fan.

Taylor Kommissionär Younghusband, ni är en pajas! (*marscherar ut*)

Younghusband (*struntar i henne fullkomligt*) Överste MacDonald, förstår ni inte att minsta lilla fientliga demonstration måste ödelägga hela vårt företags diplomatiska mission!

MacDonald Jag är soldat, Sir, och gör min plikt.

Younghusband Nej, det gör ni inte. Ni lyder ju inte order!

MacDonald Jag är överste och tar order av general Kitchener.

Younghusband Men jag ansvarar direkt under vicekungen! Utrym fästningen genast!

MacDonald Ja, Sir. (*står kvar*)

Younghusband Nå, vad väntar ni på?

MacDonald En sak till, Sir.

Younghusband Nå?

MacDonald Vi kan inte stanna här, Sir. Männen klarar inte kylan.

Younghusband Tala för er själv. Männen klarar sig utmärkt.

MacDonald Männen förlorar sina tänder när de ska dricka vatten, då de fastnar med dem i isen.

Younghusband Nonsens! Mina gurkhor och sepoyer har klarat värre vintrar i Pamir!

MacDonald Det här är Tibet, Sir, inte Pamir.

Younghusband Och det är inte Sibirien heller! Vi är på samma breddgrad som Kairo i Egypten!

MacDonald Sir, männen klarar det inte.

Younghusband Nu är det för fan nog! Jag rider till lamorna ensam och får det här undanstökat. Fram med min häst!

MacDonald Gör inte det, Sir. Riskera inte ert liv och hela expeditionen!

Younghusband Ska du säga!

Brown Sir, lamorna är här. De vill tala med er.

Younghusband Nå, äntligen! (*lugnar sig genast. Lättad, till MacDonald:)* Se nu till att vi inte rör fästningen. Och vi stannar här.

MacDonald Ja, Sir. (*går*)

Younghusband Välkomna, mina herrar! Adjutant, te, genast!
(*Tältet öppnas, lamorna visar sig, alla tar ceremoniöst plats, te bjudes.*)

Stig in, mina herrar. Ni anar inte hur efterlängtrade ni har varit.
(*Lamorna tittar på varandra, ingen fattar något.*)

lama 1 Den farliga yetin är åtminstone gästfri.

2 Kanske vi kan tala med honom som till en människa.

1 Det kanske inte är så farligt. (*De sätter sig och dricker te.*)

Younghusband För det första, mina herrar, vad menar er regering med att vägra öppna våra brev och mottaga våra sändebud?

1 Tibet är ett stängt land för alla utlänningar.

Younghusband Även för kineser och ryssar?

1 Kineserna måste vi tåla för att slippa bråk med dem.

2 Ingen ryss har någonsin varit i Tibet.

Younghusband Inte ens Agvan Dorjjeff? (*Lamorna ser på varandra.*)

1 Agvan Dorjjeff är mongol.

2 Endast mongoler är välkomna i Tibet från yttre världen.

Younghusband Men Agvan Dorjjeff är rysk undersåte och har träffat tsaren och hans fru. (*Lamorna ser på varandra.*)

1 Det vet vi ingenting om.

2 Ingen ryss har någonsin varit i Tibet.

Younghusband Men ni accepterar honom som ryskt sändebud och skickar honom med brev till tsaren. Varför vill ni då inte acceptera brev från oss?

2 Tibet har inga kontakter med Ryssland.
 1 Tibet vill inte ha utländsk aggression i Tibet.
Younghusband Varför är ni så rädda för oss? Vi har varit i Indien i 300 år och aldrig rubbat den minsta av deras hinduistiska, muslimska och buddhistiska cirklar. Varför tror ni då England vill rubba era?
 2 Vi vill inte ta några risker.
Younghusband Vi måste få kontakt med Dalai Lama. Han måste höra vad vi har att säga.
 1 Ni stannar här!
Younghusband Inte om ni förvägrar oss kontakt med Dalai Lama.
 1 (*reser sig, arg*) Hur tror ni att Dalai Lama vill se er när ni kommer hit med beväpnade arméer som rövarband och hänsynslösa inkräktare? Det är en förolämpning mot Hans Helighet!
Younghusband Jag är ledsen, men hans helighet måste tåla det om han inte vill tala med oss.
 2 (*reser sig även, arg*) Ni kommer aldrig till Lhasa!
 (*Munkarna lämnar tältet och scenen i vredesmod.*)
Younghusband (*stilla, resignerad*) Alltså måste det bli Lhasa.

Scen 4. Lhasa. Kashag, den tibetanska riksdagen.
 Dalai Lama XIII tronar ovanför alla de övriga,
 mest munkar och lamor men även ämbetsmän och generaler.

Generalen Vi får inte göra några eftergifter till dessa främmande barbarer. De har kommit in i landet utan rätt och har ingenting här att göra. Vi har rätten på vår sida och bör kasta ut dem.
Shatra Tror ni vi kan göra det? Det är en stor välbeväpnad armé. Vad har vi mot dem utom stenslungor och träspjut?
Dalai Lama Shatra Paljor Dorje, du har varit utomlands och känner engelsmännen bättre än någon av oss. Är det din mening att vi bör förhandla med dem emedan de insisterar på att tvinga oss till förhandlingsbordet?
Shatra Jag anser att vi inte har något val.
Generalen Men det är fel! Du har fel och vi har rätt! Vi har ingen rätt att kompromissa med utländska djävlar bara för att de kommer hit med krig in i vårt eget land Tibet! Och jag hävdar att vi kan slå dem tillbaka. Vi är på hemmaplan, och de är inte ens vana vid kyla, än mindre våra höjdförhållanden. De vill säkert bara hem allihopa. Det är bara deras ledare, den galne kommissionären, som tvingar dem till dumheter inne i vårt land.
en munk Vi måste rådfråga oraklet i Nechung. (*allmänt entusiastiskt bifall*)
Generalen Oraklet i Nechung är till för mera andliga spörsmål om framtiden och sådant. I denna fråga måste vi vara praktiska.
Shatra Kan man inte gå in för att både underhandla med inkräktarna och samtidigt vara inställda på att inte göra några som helst eftergifter?
Dalai Lama Klokt talat, Shatra.
Generalen Men vi måste ändå ge dem en läxa. Om vi lyckas slå dem i en konfrontation behöver vi varken underhandla med dem eller ha dem kvar i landet längre.
Shatra Jag råder er att till varje pris undvika en konfrontation.
Generalen Konfrontation är oundviklig!
 (*Alla börjar tjattra i munnen på varandra.*)

Dalai Lama (ringer i en klocka för att äska tystnad) Tystnad! Jag bestämmer, att vi både ska vara inställda på underhandlingar, på att aldrig göra några eftergifter och på att möta dem i strid. Är alla nöjda?

(Alla mumlar sitt bifall.)

Så är den frågan löst tills engelsmännen kommer. Men jag fruktar, general Depon Lhading, att våra vapen och försvarskrafter kommer att stå sig slätt mot inkräktarnas.

Generalen Hur mycket buddhister vi än är får vi aldrig ge upp utan strid.

(många instämmer)

Dalai Lama Vi har inte krigat på mer än tusen år.

Generalen Vi har inte behövt det. Nu behöver vi det.

Dalai Lama Jag fruktar storligen för konsekvenserna av dessa skeenden. Jag tycker inte om den fula hårda världen utanför Tibet. Ingen av oss vill ha den in i Tibet, men vi kan inte hålla den utanför. Alltså måste vi slåss med risk för att det inte hjälper. Shatra, några kommentarer?

Shatra Jag tror att engelsmännen själva bara vill underhandla och inte slåss.

Dalai Lama Det tror jag också, men om de slåss måste vi slå tillbaka, även om det inte är vad vi är ägnade åt i livet. Men vi skall ändå även rådfråga oraklet i Nechung.

(reser sig under gillande medhåll från främst munkarna men även alla de andra, drar sig ut, och alla de andra med honom.)

Akt IV scen 1. Guru.

MacDonald Fienden i sikte, Sir! Anhåller om tillstånd att få öppna eld.

Younghusband Nej! Inte förrän de anfaller, och de ämnar inte anfalla!

MacDonald Vi har dem fast, Sir! Vi kan omringa dem på några minuter!

Younghusband Håll er stilla! Jag ser en parlamentariker!

en soldat Det är generalen själv.

Younghusband Jag går fram och talar med honom.

Generalen Engelsmän, vi vill tala med er! Skjut inte på oss!

MacDonald Lägg ner vapnen först! Om någon skjuter öppnar vi eld!

Younghusband Nej! Låt mig få tala med honom!

MacDonald Släck luntorna, general! Det gäller er alla!

Generalen (bakåt, till sina egna) Släck luntorna. De tänker inte skjuta.

Younghusband Jag är glad att få tala med er, general.

Generalen Och jag är glad att få tala med er. Som ni ser, vi har släckt våra luntor. Vi vill bara fred.

Younghusband Vi vill också bara fred. Vi har ett gemensamt mål.

Lhading Men ni måste lämna Tibet. Vi kan inte ha er här. Ni har kommit hit utan rätt med en armé och eldvapen fastän Tibet aldrig har förolämpat ert land.

Younghusband Vi måste få tala med er Dalai Lama. Vi kan inte acceptera att ni bara har kontakt med Ryssland och inte med England.

Lhading Vi har ingen kontakt med Ryssland. Alla ryssar som kommit till Tibet har utvisats.

Younghusband Utom Dorjjeff.

Lhading Dorjjeff är mongol.

Younghusband Men han har kontakt med ryska hovet, och ni har stöd från Ryssland mot England.

Lhading Det är fel.

Younghusband Vi måste få tala med Dalai Lama.

Lhading Han vill inte tala med er. Jag måste be er att lämna landet.

Younghusband Om ni inte vill släppa fram oss kommer vi fram ändå.

Lhading Ni är svekfulla och lömska inkräktare. Ni vill ingenting gott. Ni för bara olycka med er in i Tibet.

Younghusband Nej, vi vill bara ha bättre kontakt med Tibet.

Lhading Ni far med dubbla budskap. Jag ser ju härifrån hur ni avväpnar min armé och omringar den! Ni ville aldrig ge oss någon chans! Ni ville bara besegra oss!

Younghusband Nej!

(Generalen rycker desperat till sig ett gevär och börjar skjuta i panik mot engelsmännen. Skottet utlöser genast kanonader och lång gevärseld från engelskt håll. Man hör hjärtskärande skrin och dödsskrin från tibetanskt håll. Generalen skjuts omedelbart till döds.)

Younghusband Nej! Nej! Nej! Upphör med elden! Jag gav aldrig order om den!

MacDonald Jag gav order om den, Sir, ty jag måste som general. De öppnade elden. Vi besvarade den.

Younghusband Ser ni inte vad ni ställt till med! Ni för inte krig, general MacDonald! Ni har bara anställt en massaker!

MacDonald Våra män hade klara order, Sir. De besvarade elden.

Younghusband Från en stackars panikslagen desperat tibetan utan vapen eller rustning!

MacDonald Han var general, Sir.

Younghusband Men han kom hit utan vapen och nästan utan kläder på kroppen! Och sköt tibetanerna tillbaka? Flydde de? Nej, de bara stod kvar och lät sig slaktas! De kom inte hit för att slåss! De kom bara för syns skull!

MacDonald Jag beklagar, Sir. *(drar sig tillbaka)*

Younghusband (faller över Lhadings lik) Just detta om något kom jag hit för att försöka undvika! Jag var aldrig militär och har aldrig deltagit i strider. Därför var jag rätt man att skickas på en fredlig mission till Lhasa! Och resultatet? Massaker, blodbad, människoslakt, missförstånd, ondska och död! Hur skall jag någonsin mer kunna fungera som människa efter detta?

Brown Kom nu, Sir. Det är över.

Younghusband Hur många döda?

Brown Ingen på vår sida.

Younghusband Och på tibetanernas?

Brown Minst sex hundra.

Younghusband Offrade, mördade, slaktade för ingenting! Hur kan vi nu någonsin få Asien att tro på oss?

Brown De måste förstå vapenmaktens konkreta språk, som inte kan missförstås.

Younghusband Men det är fel språk! Förstår ni inte det? Asiaterna talar inte med vapen. Deras språk är andens språk och förnuftets.

Brown Ingen kan kalla general Lhadings tilltag förnuftigt, Sir.

Younghusband Han kände sig förrådd, när vi omringade och avväpnade hans trupper. Hur många bössor av deras kunde vi uppbringa?

Brown Vi har hittat tre gamla gevär, Sir, gjorda i Ryssland. Annars var det bara träspjut och stenslungor.

Younghusband Och ni sköt bara ner dem!

Brown Nej, Sir, *vi* sköt ner dem.

Younghusband (resignerad) Ge dig av, din stackare. Du begriper ingenting. *(Brown går, förstår sig inte på Younghusband.)*

En sorgens dag för Asien, en sorgens dag för England. Här slutar det brittiska imperiets dagar, Vi har beträtt förbjuden mark och intagit ett andligt rike med våld. Våra

dagar är räknade. Detta är slutet för imperialismen. Vi kan aldrig med bibehållen värdighet överleva detta.

(till några meniga) För bort den här stackars generalen och ge honom en värdig begravning. Han var ändå brodern till drottningen av Sikkim, men det visste inte de som sköt honom. Jag var din vän och din bror, general, och hela återstoden av mitt liv skall gå åt till att sona din död, ty jag skall föra Tibets andlighet ut i världen. Ni har besekrat oss och det brittiska imperiet genom att ha besekrat mig.

(De meniga lägger generalen på en bår. Younghusband blottar sitt huvud inför honom.)

MacDonald Vi kan inte gå tillbaka mer. Vi har simmat för långt från stranden för att mer kunna återvända dit. Vi har inget val än att genomföra hela den här expeditionen med våld.

Younghusband Tror du inte jag vet det?

MacDonald Och det är inte ert fel eller mitt fel. Det är den här stackars döde generalens fel, som inte fattade vad som var bra för honom.

Younghusband Förstår ni då ingenting, general? Han kom inte hit för att slåss. Han kom för att ge oss en moralisk chans. Muren de byggde för att blockera vår väg var inte ens en meter hög, och vår tibetanske general höll sig hela tiden framför den! Vi mötte en armé av endast symboliskt beväpnade pacifister, general, och ni satte denna helt ofarliga armé ner i en köttkvarn av blod och slamsor och vårt imperiums historias onödiga massaker!

MacDonald Sir, jag är medveten om att det kunde ha undvikits, men jag vet inte hur, så som er döde general bar sig åt.

Younghusband Vi har förlorat alla våra chanser till en anständig uppgörelse med tibetanerna. Vår sista chans var denne general, som ni sköt ner. Nu kommer hela Tibet att uppbåda nya menlösa arméer emot oss och inbjuda oss till att ständigt accelerera våra massakrer på dem, och, som ni säger, vi kommer inte att ha något val.

MacDonald Jag mår inte riktigt bra, Sir. Jag har varit sjuk den sista tiden.

Younghusband Ja, och ni röker 40 cigaretter om dagen, som om det skulle göra er friskare! Jag föreslår att ni tar ledigt, general, och genast återvänder till Darjeeling. Har ni tur får ni genast entledigande med pension av vår förståndige vicekung.

MacDonald (stramar upp sig, bugar sig korrekt) Sir, jag kan inte säga hur ledsen jag är över detta.

Younghusband Inte jag heller! *(MacDonald går med svansen mellan benen.)*

Och det är ingenting mer vi kan göra. Våldskarusellen är i gång och måste nu ständigt accelerera, och vi har förlorat ansiktet inför detta oskyldiga folk och inför hela världen och med oss hela det Brittiska Imperiet. Jo, det är en sak vi kan göra. *(talar till den döde generalen och smeker hans ansikte)* Vi kan plåstra om dina fallna hjältar, bandagera dem och rädda alla dina sårade. Vi kan ställa dina fallna tibetaner på fötter igen. Vi kan trots allt uppträda som människor och gentlemän och göra rätt för oss, så gott det går, även om hela vårt imperiums sak nu hjälplöst är förlorad.

Scen 2. Lhasa. Som akt III scen 4.

(Dalai Lama tronar över rådet. Munkar och rådgivare träder in med böjda huvuden.)

Dalai Lama Är katastrofen så total?

Dorjieff Ja, den är så total.

Dalai Lama Är då hela vårt land i fara?

Dorjieff Lhasa är i fara och hela vår självständighet. Vi hotas av en främmande makts invasion, och vi har inga medel att möta hårt mot hårt.

Dalai Lama Vad hände egentligen vid Guru? Vem började striden?

Dorjieff Generalen palavrade. Det ledde till ingenting. Engelsmännen omringade oss och började avvärja oss. Då slog generalen bakut och vägrade samarbeta. Han kastade sig upp på en häst och sköt en indier genom höften. Då var det kört. Då började engelsmännen genast massakrera oss. Vi dog allesammans, men ingen av dem dog. Men efteråt gjorde de en besynnerlig sak.

Dalai Lama Vad då?

Dorjieff De tog hand om våra sårade, bandagerade dem och räddade de flesta till livet. Inga fångar togs.

Dalai Lama Då är de människor trots allt. Då har de medkänsla, och då kan vi tala med dem och de bli våra vänner. Shatra hade rätt och generalen hade fel, men det är för sent att inse det nu. Frige genast Shatra ur fångelset. Han får föra vår talan när jag är borta.

Dorjieff Ämnar ers helighet fly?

Dalai Lama (stiger ner) Har jag något val? Jag flyr till Mongoliet. Tibet är ett fritt land, och så länge dess Dalai Lama är fri är alla tibetaner fria och kan de lita på sin frihet som är Buddhas egen för evigt. Vi kan inte längre hindra engelsmännen från att komma hit, men det är under min värdighet att tala med dem. Ni får förhandla med dem, och jag vågar hoppas tro att villkoren blir humana.

Dorjieff Tibet följer er i er landsflykt, ers helighet, så länge ni är borta.

Dalai Lama Så länge jag är borta är jag i säkerhet och hela Tibet med mig, ty min ande stannar och lever med Tibet. Det vet ni. Och jag kommer tillbaka. Engelsmännen kan inte stanna här, ty det är inte deras land. Deras imperium kommer att försvinna, men Tibet kommer alltid att förbli de eviga förvaltarna av Buddhas heligaste läror och böcker. Det är vår uppgift i världen som folk: att bevara, bevaka och beskydda Buddhas heliga lära.

Buddha vare med eder för evigt, och jag förblir med eder så länge jag lever var jag än är.

Följ mig nu ut härifrån, och låt mig sadla mina hästar.

(Dalai Lama eskorteras ut. Alla munkarna förblir böjda i sorg.)

Scen 3.

Brown Det är hopplöst, Sir. Ingen vill se er.

Younghusband De måste ge med sig. De kan inte bara nonchalera oss.

Brown Det är vad de gör, Sir.

Younghusband Men de verkade ändå ganska entusiastiska när vi marscherade in i Lhasa. De applåderade ju åt oss.

Brown Sir, det var ett missförstånd. Det var inte ett tecken på uppskattning. De klappar i händerna när det gäller att driva ut onda andar.

Younghusband Jag förstår.

MacDonald (tågar in) Sir, vi kan inte tolerera det här längre.

Younghusband Är ni kvar ännu, general? Jag trodde ni hade gått i pension till följd av sjukdom.

MacDonald Jag måste bevaka imperiets intressen när ni försummar dem, Sir, även om det måste kosta mig hela min hälsa.

Younghusband Jag trodde det hade gjort det för länge sedan.

MacDonald Är ni medveten om, Sir, att London har bett oss beskjuta Lhasa med kanoner om tibetanerna vägrar förhandla med oss?

Younghusband Jag är fullt medveten om det, liksom att de försöker bli av med Curzon tack vare den inkompetente buffeln Brodericks infantila intriger.

MacDonald Curzon har inget att säga till om mera.

Younghusband Jag vet. Och därmed har ert imperium förlorat sin ende man med både klokhet, kraft och initiativ. Sedan Curzon återkallades till London har regeringen aldrig mer fått tummen ur röven.

MacDonald Jag borde rapportera de orden, Sir.

Younghusband Tror ni att ni får beskjuta Lhasa med kanoner i så fall? Jag säger er, general, att så länge vi är här kommer aldrig någon mer att ge oss några klara order, då Curzon inte längre kan göra det. Därför är allt vad som händer här helt beroende av oss själva. Ni vet ingenting om Asien, general. Jag vet så mycket om Asien åtminstone, att det viktigaste av allt här är tålmod.

Brown En delegation vill se er, Sir.

Younghusband Äntligen! Är det hela regeringen?

Brown Nej, Sir. Det är en enda person.

Younghusband Vem då?

Brown Yu-Tai, amban och representant för det kejserliga Kina.

Younghusband Vad vill han?

Brown Intrigera. Men jag tror inte att han fattar själv att han ingenting har att komma med.

Younghusband Nåväl, vill han prata ska han få lov att prata. Han kan vara värd en undersökning. General, håll era kanoner kalla.

MacDonald Inte hur länge som helst, Sir. (*drar sig tillbaka.*)

(*Amban Yu-Tai visas in.*)

Yu-Tai (*bugar sig ceremoniöst och ödmjukt. Hela hans väsen påminner närmast om Uriah Heep.*)
Mina innerligaste välgångsönsknningar till våra långväga gäster, önskar själva den himmelska kejsaren från Peking.

(*bugar och ödmjukar sig med handflatorna mot varandra*)

Younghusband Får vi bjuda er på te, högvördige amban?

Yu-Tai Med största förtjusning, i hopp om att vi i framtiden får gengälda er gästfrihet tusenfalt.

Younghusband Slå er ner, högvördige amban. Vad sade ni om att vi var era gäster?

Yu-Tai Tibet tillhör Kina sedan årtusenden tillbaka, och det har ju ni engelsmän själva accepterat i åtskilliga signerade traktater, så om ni kommer till Tibet så är ni i själva verket välkomna gäster i Kina.

Younghusband Men ni är den ende kinesen här. Annars ser jag bara tibetaner och inte en enda kines.

Yu-Tai Skenet bedrar, ädle kommissionär. Vi kineser finns överallt, och även om vi inte syns är vi alltid närvarande genom vår makt och vårt inflytande.

Younghusband Så ni kommer inte som representant för tibetanska regeringen utan för Kina?

Yu-Tai Givetvis. Tibet har ingen egen regering. De har en sorts menageri för sina perversa munkar, där de kacklar i munnen på varandra som yra höns utan att ens veta vad de säger, medan den falske Dalai Lama tronar över dem som en påfågel utan röst.

Younghusband Förstår jag saken rätt? Tibet har ingen regering, utan den enda regering som gäller i Tibet är den i Peking?

Yu-Tai Ja, naturligtvis! Tibet har ju tillhört Kina i årtusenden! Och under alla dessa årtusenden har vi minsann haft fullt upp med att överse med alla deras stackars religiösa villfarelser och vidskepelse församlade i en monstruös sektstat utan motstycke i världen.

Younghusband Så ni erkänner inte Dalai Lama?

Yu-Tai Varför skulle vi göra det? Han är ju en bedragare! Han har ju själv lämnat landet! Han har lämnat det i sticket! Han förlustar sig hos hororna i Mongoliet, som alla Dalai Lamor alltid har gjort sedan den sjätte! Han är ju en apfurste! Kejsarinnan i

Peking har redan låtit utfärda ett manifest enligt vilket det bekräftas att Dalai Lama är avsatt och att endast den kinesiska regeringen nu har mandat att utse en ny Dalai Lama, om det behövs, vilket det troligen inte gör, för Tibet har ju en riktig regering i Peking.

Younghusband (till Brown) Karlen är fnoskig. - Tyvärr, högvärdige amban, har vi direkta order från vår brittiska regering att endast förhandla med tibetaner och ej med kineser.

Yu-Tai Tibetaner kan man ej förhandla med. Det ser ni ju själv.

Younghusband Jag medger att det ser illa ut. Men det ger oss ingen rätt att förhandla med kineser. Vi är i Tibet, inte i Kina.

Yu-Tai Men Tibet är Kina!

Younghusband Varför behandlar ni då inte tibetanerna som kineser?

Yu-Tai Men det gör vi!

Younghusband Ni avfärdade just hela den tibetanska regeringen som ett menageri av kacklande höns och dess ledare som en apa. Är det så ni ser på alla andra människor än kineserna?

Yu-Tai Ni förolämpar mig! Ni sårar mina känslor!

Younghusband Gör er inte löjlig med att komma hit igen, högvärdige amban. Då slutar det bara med att ingen kines någonsin mer blir insläppt till Tibet!

Yu-Tai (reser sig, arg) Det här ska Peking få veta!

Younghusband Ja, låt gärna er kära kejsarinna där få flyga i luften!
(*Ambanen går arg som ett bi.*)

Finns det fler clowner här i Lhasa utom sådana som den där kinesen och vi själva?

Brown Bara tibetaner, Sir.

Younghusband Och de är förnuftiga nog att ignorera oss och hålla käften. På sin höjd kan de klappa i händerna åt oss för att driva ut oss som onda andar. Dessa tibetaner vet mer om mänskligheten än hela mänskligheten.

Jack Sir, det har yppat sig något.

Younghusband Mera clowner och galningar som bara gör sig till?

Jack Nej, Sir. Några tibetaner har skickat gåvor.

Younghusband Vad för gåvor? Rättgift? Latringödsel? Amuletter och fetischer för att oskadliggöra våra vapen?

Jack Nej, Sir. De skickar oss praktiska basvaror som kött, frukt och ägg.

Younghusband Är detta den tibetanska islossningen?

Jack Det ser inte bättre ut. De vill förhandla.

Younghusband Äntligen! Sätt i gång, mina herrar! Glöm Kina och general MacDonald!
(*går ut med armarna om Jack och Brown.*)

Akt V scen 1. I Potala.

(*Alla församlade, Younghusband och Yu-Tai på hedersplatser.*)

Shatra Ärade herrar från England, vi har nu slutligen nått en överenskommelse som jag tror att vi alla innerligt hoppas att aldrig kommer att brytas och att vår vänskap därigenom alltid kommer att bestå. Dock måste jag erinra er om, att denna överenskommelse kommit till stånd genom orättvisa medel. Det var ni som invaderade vårt land utan att vi bad er därom, och ändå tvingar ni oss att betala krigsskadestånd. Vi har funnit oss i att vara tvingade därtill då ni står med er armé och era vapen mitt i Lhasa och i detta ögonblick har kanoner riktade mot Potala utan att någon annan har velat hjälpa oss och allra minst den regering i Peking som alltid lovat att hjälpa oss och som i detta fall faktiskt har tagit engelsmännens parti mot oss av ren opportunistisk och orättfärdighet. (*har i dessa ord riktat sig till ambanen som bara ler överlägset.*) Men dessa saker står inte i

överenskommelsen. Dessa saker får i stället en senare historia debattera och värdera. Dock tror jag att något gott kan komma av denna överenskommelse, och det ber jag alla tibetaner att komma ihåg och besinna. Genom denna överenskommelse är vi bundna i fred och vänskap med Storbritannien på villkor att Storbritannien själv lämnar oss i fred. Ingen annan makt får ha någonting med Tibet att göra utan Storbritanniens tillstånd. Detta hoppas jag att skall betyda, att vi en gång kan räkna med Storbritanniens hjälp mot Kina, om det behövs, och att det skall fungera bättre än vad det gjorde med den hjälp som Kina en gång lovade oss mot Storbritannien, om det skulle behövas. Det är det goda resultat jag vågar hoppas på av denna under revolverhot framtvingade överenskommelse. Jag ber er alla, mina herrar i den tibetanska regeringen, att underteckna överenskommelsen så som jag och engelsmännen har gjort.

(De stora dokumenten skickas runt, och munkarna och rådsherrarna undertecknar ivrigt.)

Younghusband (till Yu-Tai) Ni behöver inte underteckna, högvördige amban.

Yu-Tai Jag är inte part i målet, och dokumentet är värdelöst för Kina.

Younghusband Ändå är det betydelsefullt för Kina. Hädanefter behöver varje kines engelskt visum för att kunna besöka Tibet.

Yu-Tai Vänta bara! Ingenting är beständigt!

Younghusband Det är vad som gäller nu som är det väsentliga.

Yu-Tai Nuet är vad som för framtiden är förlegat och glömt.

Younghusband Er filosofi, Yu-Tai, är maktlös mot vår politik.

Yu-Tai Vi filosofer vet att det när som helst kan bli tvärtom.

Younghusband Men vi engelsmän håller vårt ord, vi sviker aldrig en vän, Tibet är nu vår vän, medan ni har brutit alla era ord med Tibet.

Yu-Tai Det gör regeringen i Peking som den behagar.

Younghusband Och därmed ställer den sig utanför den civiliserade mänsklighetens gemenskap.

Yu-Tai Det spelar ingen roll vad ni säger, engelsman, för ni har fel ändå.

Younghusband Er politiska attityd och hållning är ett dödfött fall, herr kines.

Shatra Därmed är överenskommelsen undertecknad av alla parter. Måtte nu vår vänskap med England bestå för alla tider.

(Alla blir plötsligt nöjda och glada, och tibetanerna omfamnar varmt och glatt engelsmännen, som svarar på samma sätt tillbaka. Endast amban står utanför.)

(till Younghusband) Ett ord med er, Sir. Vad tänker ni göra nu?

Younghusband Resa hem. Vad annars?

Shatra Glöm inte Tibet.

Younghusband Aldrig i livet.

Shatra Glöm inte vad ni lärde er här.

Younghusband Och vad har jag lärt mig här?

Shatra Ett oändligt tålmod med alla världens dårskaper, av vilka den största är alla mänsklighetens missförstånd beträffande varandras religioner. Det finns bara en religion, den delas av oss alla, och det är bara missförstånden av den och av varandra som skiljer oss åt.

Younghusband Ni har så rätt.

Shatra Ni har kommit till Tibet för att ta Tibets börda på era axlar. När ni återvänder ut i världen är det er plikt att ta med er den bördan och presentera den för hela världen.

Younghusband Det är som om ni hade läst mina tankar.

Shatra Det finns bara en rätt väg, och det är att göra det rätta. Alla som följer den vägen har en unik inblick gemensamt i vad vägen handlar om. Det förlämnar dem en telepatisk gemenskap. Ni är nu en av oss, Francis Younghusband.

Younghusband Och det kommer jag att få fan för för resten av mitt liv, om jag känner västvärlden rätt.

Shatra Ja, men inte i längden, ty alla vi som följer rättfärdighetens väg tillhör evigheten.

Younghusband Vi har mycket att tala om, herr minister.

Shatra Ni stannar ju några veckor till. Låt oss utnyttja tiden.

Younghusband Det ser jag fram emot.

Shatra Hälsa på oss redan i morgon.

(*Younghusband* sträcker fram handen. *Shatra* räcker ut tungan. Båda skrattar, och går ut tillsammans.)

Scen 2. Kashmir. Srinagar, 3 år senare.

Helen Jag förstår inte hur Whitehall kan löna Francis så illa. Han genomförde den största och svåraste uppgift som imperiet någonsin gett sig in på, och så blir han bara tadlad för att alla detaljer inte var korrekta.

Eileen Det beror ju bara på bråket mellan Broderick och Curzon, mamma. Broderick är precis som MacDonald: en inskränkt buffel, och vet inte bättre än att bete sig som en korkad ox. Och det är mest synd om Curzon, den bäste vicekung Indien har haft.

Helen Ja, bara för att han var så bra måste hela regeringen hata honom anförda av den blinde avundsmannen Broderick som bara låter sig styras av sina känslor, som bara är hat. Men det blir den regeringens fall.

Younghusband (kommer in) Pratar ni strunt om Broderick nu igen?

Helen Du är orättvist behandlad, älskling, och utsedd till Tibetexpeditionens syndabock i stället för dess ärorika genomförare.

Younghusband Det är bara vatten i strömmen. Klaga inte. Vi får ju bo här i Kashmir, Indiens vackraste trakter, och vi saknar ingenting. Tvärtom. Vi har fullt upp av allt överflöd och drunknar i det praktfulla sociala livet.

Helen För resten, det var någon som sökte dig.

Younghusband Vem då?

Helen Någon geografisk fantast, självsäker till tusen.

Younghusband Från Sverige?

Helen Ja.

Younghusband Då var det Sven Hedin. Visa in honom genast.

Helen Jag hoppas han är kvar. (går)

Younghusband (sätter sig ensam, något trött. Efter något ögonblick visar sig Sven Hedin på tröskeln.) Sven Hedin. Det var länge sedan.

Sven Hedin (kommer käckt in och räcker *Younghusband* handen) Jag måste få bli den förste att få gratulera dig till att ha blivit den förste av oss alla i Lhasa.

Younghusband Tackar, gamle kollega. Du verkar lika entusiastisk ännu, fastän du aldrig kom till Lhasa. Jag kom till Lhasa men är därför en bruten man, och min karriär är förstörd. Jag har bara filosofin och religionen kvar. Även Curzons och MacDonalds karriärer är förstörda, som om Tibet bara gav en förbannelse åt oss alla.

Sven Hedin Det tror jag inte. Det är inte Tibets fel. Ni var alla för politiskt insyltade. Jag är bara geograf och vetenskapsman och ämnar mig nu till Tibet.

Younghusband Du lyckades bra med din Turkestanresa.

Sven Hedin Mycket återstår att göra i de trakterna.

Younghusband Jag hörde att du hade problem med vår brittiska byråkrati.

Sven Hedin Du har genomskådat avsikten med mitt besök.

Younghusband Givetvis skall jag hjälpa dig. Stick du bara till Ladakh, så ordnar jag resten. De väntar sig väl knappast annat av mig än att jag ska gå bakom ryggen på dem och trotsa deras bestämmelser. Det har jag ju alltid gjort.

Sven Hedin Därför har du alltid lyckats, hedersknyffel.

Younghusband Du har inget att bekymra dig för. Stick iväg bara på din expedition. Men skicka mig en tanke då och då, som ju inte kan vara med längre. Jag har bara frugan och dottern kvar att leva för.

Sven Hedin Och din filosofi.

Younghusband Var han inte svensk, den där Swedenborg, som ansåg att alla religioner kunde och skulle förenas?

Sven Hedin Jo, det var han.

Younghusband Han hade rätt. Många av mina idéer och tankar finner jag redan hos honom. Vi har mycket att göra, Sven Hedin, du i Tibet och jag utanför.

Sven Hedin Det ska gudarna veta!

Younghusband Sätt i gång!

Sven Hedin Du också!

(De skakar hjärtligt hand och skiljs som bästa vänner.)

Epilog. Darjeeling 1909.

Sir Charles Bell Välkommen till Darjeeling, ers helighet. Det är en ära att få mottaga er här.

Dalai Lama Senast jag flydde från Tibet var det till Mongoliet för er engelsmäns skull. Nu flyr jag för Kinas skull till er engelsmän.

Bell Jag är medveten om det.

Dalai Lama Känner ni till att Kina invaderat Tibet?

Bell Ja, och jag beklagar det verkligen.

Dalai Lama Enligt vår överenskommelse i Lhasa för fem år sedan med överste Younghusband är England nu våra enda vänner som lovat hjälpa oss mot våra fiender.

Bell Jag kan trösta er med, ers helighet, att kejsaren av Kina troligen inte kommer att vara kvar särskilt länge. Det är uppror på gång i hela Kina, och hela det imperiet skakar i sina grundvalar och går mot en fullständig upplösning.

Dalai Lama Det är straffet för att de brukat våld mot Tibet!

Bell Kanske det. Så jag ber er att ha tålmod. Vänta här i lugn och ro i ett år eller två och se om inte läget plötsligt och drastiskt förändras. Är det inte ett kinesiskt ordspråk som säger, att om man väntar tillräckligt länge vid det porlande vattnet av en flod, så får man till slut se sin fiendes lik flyta förbi?

Dalai Lama Det var ursprungligen tibetanskt, men alla kinesiska floder börjar i Tibet. Och det är bara Kina som förorenar dem.

Bell Ni är vår hedersgäst i Darjeeling så länge ni stannar kvar. Ingenting skall fattas er här. Hela det brittiska imperiet skall stå till er personliga tjänst.

Dalai Lama Det känns tryggt att det brittiska imperiet finns, men vi står inför svåra tider av oöverskådliga omvälvningar.

Bell Jag är rädd för det också.

Dalai Lama När jag återvänder till Lhasa skall ni alltid vara välkommen till Lhasa.

Bell Det tackar jag för. Och det skall då bli min glädje att få acceptera er höga inbjudan.

Dalai Lama Vi skall nog komma väl överens, Sir Charles Bell.

Bell Tack vare överste Francis Younghusband var vår vänskap redan etablerad innan ni kom.

Dalai Lama Lever han ännu?

Bell Ja, men han är helt och hållet religiös.

Dalai Lama Han erövrade Tibet och blev tibetan på kuppen.

Bell Ja, det var kanske vad som hände honom.

Dalai Lama Men det är inte farligt. Det får ni se när ni själv kommer till Tibet.

Bell Det ser jag fram emot. Välkommen hem till oss, Dalai Lama.

Dalai Lama Och välkommen till Tibet.

(De skakar hand och ler.)

Slut.

*(Joshimath, 1 november 2000,
inlett i Dharamsala, McLeod Ganj 25 oktober.)*